

адаптує до потреб практики. Це забезпечує успішне розв'язання стратегічних державних завдань реформування освіти з врахуванням потреб і запитів учителів у вирішенні конкретних проблем практики.

Висновки. У статті висвітлено сутність, специфіку та особливості поліфункціонування поняття “проектно-впроваджувальна діяльність”. У наступних публікаціях розкриємо відповідну технологію здійснення такої діяльності.

Література

1. Асмолов А. В мире вариативного образования / А. Асмолов // Витольд Альбертович Ясвин. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. – [2-е изд., испр. и дополн.]. – М. : Смысл, 2001. – С. 4–6.
2. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Лідія Даниленко. – К. : Шкіл. світ, 2007. – 120 с. – (Б-ка “Шк. світу”).
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / Владимир Ильич Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987. – 160 с.
5. Кремень В.Г. Національна освіта як соціокультурне явище / Василь Григорович Кремень // Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – С. 20–25.
6. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / Сергій Борисович Кримський. – К. : Парапан, 2003. – 240 с.
7. Лекторский В.А. Диалектика практики и теории / Владислав Александрович Лекторский, Владимир Сергеевич Швырев // Вопросы философии. – 1981. – № 11. – С. 12–24.
8. Мариновська О.Я. Мисленнєвий експеримент як метод побудови теоретичної моделі поняття “проектно-впроваджувальна діяльність” / Оксана Яківна Мариновська // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова : зб. наук. пр. / ред. кол. О.Г. Мороз, Н.В. Гузій та ін. – К. : НПУ, 2007. – Розд. 1. – С. 36–44. – (Серія 16. “Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики” ; вип. 7).
9. Сущенко Т.І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти / Тетяна Іванівна Сущенко // Післядипломна освіта в Україні : міжгалузевий науково-освітній журнал. – 2007. – № 1. – С. 23–27.

МОРОХОВ Г.О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІА

Перехід до ринкових відносин в економіці й науково-технічний прогрес надзвичайно прискорили темпи впровадження в усі сфери соціально-економічного життя українського суспільства новітніх досягнень у галузі інформатизації. Найновіші розробки в галузі мікроелектроніки привели до появи нових концепцій в організації інформаційних служб, суттєвих змін засобів і способів діяльності менеджерів організацій. Удосконалюються персональні системи обробки даних, спрощується документообіг, впроваджуються автоматизовані робочі місця на базі персональних комп'ютерів,

розвиваються засоби мультимедіа. Завдяки створенню нового покоління мікропроцесорної техніки інформаційно-обчислювальні ресурси та засоби мультимедіа максимально наближаються до робочих місць менеджерів організацій. Проте існуюча суперечність між сучасними вимогами до рівня академічної культури майбутніх менеджерів організацій і їх готовністю до оволодіння способами ефективної навчально-пізнавальної діяльності на засадах застосування мультимедіа вказує на наявність *проблеми* обґрунтування психолого-педагогічних засад формування готовності майбутніх менеджерів організацій до професійної діяльності засобами мультимедіа.

Психолого-педагогічні елементи освітніх мультимедіа досліджували Л. Гордон, І. Роберт, М. Уайт, А. Осін та ін. Питання розробки засобів мультимедіа-візуалізації навчального матеріалу розглядали М. Беляєв, Г. Краснова, А. Соколов та ін. У дослідженнях В. Агафонова, А. Безпалько, Н. Маслової, О. Соболевої розробляються нові методики подання навчальної інформації у вигляді наочно-образної інтерпретації. В. Заболотний, В. Ільїн, Н. Пуришева, Н. Резник, П. Самойленко вивчали використання мультимедіа-візуалізації презентаційного характеру, організацію мультимедійних лекцій. Тому *мета статті* – дослідити психолого-педагогічні аспекти формування готовності майбутніх менеджерів організацій до професійної діяльності засобами мультимедіа.

Сутність і специфіка мультимедійних засобів навчання впливає на формування і розвиток психічних структур людини, зокрема мислення. Друкований текст, який до останнього часу був основним джерелом інформації, будується на принципі абстрагування змісту від дійсності й у більшості мов організується як послідовність фраз у порядку читання зліва направо, що формує навички розумової діяльності зі структурою, аналогічною структурі друкованого тексту, виявляючись у таких її особливостях, як лінійність, послідовність, аналітичність та ієрархічність.

Процес оволодіння мультимедійним інструментарієм, перебудови діяльності людини з введенням у її структуру нового елемента давно цікавить психологів. Л. Виготський показав, що залучення інструмента в процес поведінки людини викликає до життя цілу низку нових функцій, пов'язаних з використанням цього інструмента й управлінням ним. Це робить непотрібною низку природних процесів, роботу яких тепер виконує інструмент, видозмінюючи перебіг психічних процесів і їх інтенсивність, тривалість, послідовність, заміщаючи одні функції іншими, тобто перебудовує всю структуру поведінки [3].

П. Гальперін зазначав, що фіксований спосіб застосування, який постає перед людиною як нова об'єктивна дійсність інструмента поряд з його природними властивостями, становить суспільний спосіб його застосування. Система інструментальних операцій є продуктом суспільства, суспільного виробництва, а саме: знаряддя є носієм певного типу діяльності, у ньому зафіксовано певний контекст дії [4].

Засоби мультимедіа диктують специфічну логіку дії з ними. Для того, щоб оволодіти інструментарієм, необхідно “підкоритися” його логіці. З

психолого-педагогічної точки зору основна схема освоєння мультимедійних засобів майбутніми менеджерами полягає в тому, щоб спочатку підпорядкувати власні дії логіці дій, що задаються цими засобами, а потім підпорядкувати їх цілям і завданням майбутньої професійної діяльності, отримавши нові можливості досягнення результатів цієї діяльності.

Способом і методом у діяльності менеджера є зразки поведінки, ролі, які дають їм змогу ефективно використовувати наявний інструмент і досягти поставленої мети. Різноманіття поведінки менеджера виявляється в трьох напрямках: безпосередній дії, впливі на людей та управлінні інформацією. Рольовий аспект поведінки менеджера описаний Г. Мінцбергом у вигляді трьох основних ролей – з прийняття рішень, міжособистісної та інформаційної [7]. Всі ці ролі в сучасному інформаційному суспільстві тією чи іншою мірою передбачають високий рівень володіння засобами мультимедіа. Досягнення такого рівня забезпечується двома різними за задіяними способами діяльності та завданнями етапами.

Найбільш складним і тривалим є перший етап, у межах якого мультимедійний засіб або ресурс постає предметом навчальної діяльності, в ході якої здобуваються знання про роботу засобу, вивчаються мови і прийоми взаємодії з ним, засвоюються навички роботи.

На другому етапі цей мультимедійний ресурс перетворюється власне в засіб вирішення будь-яких навчальних або професійних завдань.

Подібне перетворення предмета в засіб і зумовлює розвиток діяльності та мислення людини, передбачає перебудову звичних дій, форм і способів діяльності.

Візуальні образи є не ілюстрацією до думок автора, а кінцевим проявом самого мислення. На відміну від звичайного використання засобів наочності, робота візуального мислення під час застосування мультимедіа є діяльністю розуму в спеціальному інформаційно-комунікаційному середовищі, завдяки якому і стає можливим здійснити переклад з однієї мови подання інформації на іншу, осмислити зв'язки і відношення між її об'єктами, що дає змогу вести мову про мультимедіа-візуалізацію як особливий, унікальний вид наочності.

Загалом мислення єдине: якщо викладач засобами мультимедіа активізує візуальне мислення студентів (навіть не зовсім усвідомлено й опосередковано), то тим самим впливає на їх мислення “в цілому”.

Кожна фраза, що розкриває зміст окремого твердження навчального матеріалу, може бути зафіксована у вигляді знаків, схем або малюнка. Саме ці образи і застосовуються для сприйняття, засвоєння й переробки інформації. Будь-яка навчальна інформація, що містить наочність, компонується у свідомості студентів із знайомих елементів і тих, що підлягають засвоєнню, у єдиний візуальний образ. Як слушно зазначив Р. Арнхейм, сприйняття і мислення потребують один одного, їх функції взаємодоповнюючі: сприйняття без мислення було б марне, мисленню без сприйняття не над чим було б міркувати [2]. Важливо, щоб вони, доповнюючи один одного, утворювали б новий шабел мислення – візуально-логічний. Актив-

вне сприйняття знакової навчальної інформації вимагає спеціальної організації, продуманих способів подачі навчального матеріалу.

Навчання ведеться, спираючись на минуле і майбутнє з урахуванням трьох видів нашої пам'яті (оперативної, короткочасної і довготривалої). Мультимедіа-візуалізація навчальної інформації дає змогу максимально враховувати цю закономірність. Попередньо побіжно переглядаючи зображення, студент переміщує погляд від однієї деталі до іншої, порівнює їх, повертаючись до основних моментів кожного фрагмента, аналізує окремі елементи. Повторення окремих етапів, неодноразове вдосконалення навичок візуальної діяльності спрямовані на розпізнавання і формування цілісної системи, що відповідає поставленому завданню. Така система матиме стійку здатність до відновлення, як тільки в цьому виникне необхідність, навіть після закінчення значного проміжку часу.

Вивчаючи процеси розуміння, психологи констатують факт, що навчальна інформація може бути сприйнята, але залишиться для студента незрозумілою або недостатньо зрозумілою. Розуміння розглядається як триступеневий процес. Перший ступінь пов'язаний з розумінням пропозицій, переведенням їх у глибинні структури, які можуть бути описані як свого роду "фрейми", а другий – з розумінням зв'язного тексту, пошуком міжпозиційних зв'язків за допомогою процедури логічного висновку, умовиводи тощо. Третій ступінь полягає у використанні знань, що мають відношення до тексту.

У своєму дослідженні ми спиралися на результати психологічної теорії нейролінгвістичного програмування (НЛП). З точки зору НЛП-підходу у людини існує кілька репрезентативних систем. Кожна система – це сукупність елементів, що дають змогу репрезентувати в психіці необхідну інформацію. За характером домінуючої модальності подання інформації репрезентативні системи поділяються на: візуальну – у вигляді образів (домінує зір); аудіальну – у вигляді звуків і слів (домінує слух); кінестетичну – (домінують рухові відчуття); полімодальну – (переважають узагальнені уявлення, розумові процеси) [1].

З цієї точки зору в мультимедіа-візуалізації поєднання візуального образу, тексту, усного пояснення викладача підводить студента до стереоскопічності сприйняття, яке значно посилюється при використанні можливостей комп'ютера. Полісенсорне сприйняття навчальної інформації не просто дає кожному студенту змогу навчатися в найбільш сприятливій, органічній для нього системі, але, головним чином, стимулює розвиток другорядної для майбутнього менеджера репрезентативної системи сприйняття.

Засвоєння прийомів структурування та візуалізації навчального матеріалу здійснюється такими етапами: відбір навчального матеріалу, структурно-логічний аналіз і побудова структурно-логічної схеми навчальної інформації; виділення головного (ядра), методологічних і прикладних аспектів теми; розташування навчального матеріалу з урахуванням логіки формування навчальних понять; підбір опорних сигналів (ключових слів, символів, фрагментів схем) та їх кодування; пошук внутрішніх логічних

взаємозв'язків і міжпредметних зв'язків; складання первинного варіанта, компонування матеріалу в блоки; критичне осмислення первинного варіанта, перекомпонування, перебудова, спрощення; введення кольору; озвучення та остаточне корегування опорного конспекту, схеми або іншого візуального засобу.

Принциповим питанням у побудові та практичному застосуванні мультимедійних засобів у процесі підготовки майбутніх менеджерів є спрямованість відповідної технології навчання на формування позитивних мотивів, заснованих на нагальних потребах студентів. Тільки в разі високої мотивації майбутніх менеджерів організацій до використання технічного засобу можливе результативне навчання цілеспрямованого використання освітнього потенціалу мультимедійних інформаційних ресурсів. Для того, щоб визначити характер навчання прийомів роботи з мультимедійними ресурсами, необхідно розглянути специфіку мотивації поведінки майбутніх менеджерів при роботі з мультимедійною інформацією та інформацією, що розміщується в телекомунікаційних мережах.

Мотиваційна сторона є рушійною силою людської діяльності, до складу якої входить і навчання. “Мотив – це внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до діяльності” [6, с. 70].

Досить складна структура мотивації, що спонукає майбутнього менеджера до навчання, зумовлена комплексом постійних і незалежних від конкретної ситуації мотивів – вивчити певну галузь науки, набути спеціальність, стати конкурентоспроможним фахівцем. Такі мотиви досить постійні, проте за певних зовнішніх впливів вони можуть змінюватися. Подібні чинники мають безпосередній стосунок до процесів реалізації і використання мультимедійних засобів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів, оскільки рівень оволодіння технічними засобами для роботи з інформацією та використання освітнього потенціалу мультимедійних інформаційних ресурсів дає студентам можливість у майбутньому оволодіти мультимедійною компетенцією.

Побудову мультимедійних засобів навчання необхідно проводити таким чином, щоб, враховуючи психологічні особливості та наявні інформаційні вміння студентів, на першому етапі навчити найпростіших технічних прийомів для задоволення своїх інформаційних потреб.

Мотивація відіграє важливу роль у процесі навчання і є ключовим чинником успішного навчання. Мотивація визначається сукупністю переконань і поглядів студента з таких питань, як процес його власного навчання, поведінка викладача, академічні вимоги, якість навчальних матеріалів і роль занять. Дослідження підтверджують, що застосування мультимедіа в навчанні стимулює мотивацію студентів. Освітні засоби мультимедіа можуть пробуджувати в студентів азарт до навчання і цікавість, а також допомагають їм формувати наочні образи і моделі. Таким чином, у більшості випадків застосування мультимедіа позитивно позначається на мотивації студентів.

Підвищенню активності студентів у процесі професійної підготовки і більш ефективному процесу засвоєння нових знань і технологічних прийомів сприяє використання в мультимедійних засобах навчання різних проблемних ситуацій. Перед користувачами, що працюють у реальних комп'ютерних мережах, проблемні ситуації виникають досить часто. Так, наприклад, студенти можуть усвідомлювати, що перед ними відкритий величезний обсяг мультимедійної інформації, але при ознайомленні з ним вони можуть не вкластися в той час, який відведено для інформаційної взаємодії. При цьому, якщо наявних у студентів умінь пошуку та переробки інформації виявляється недостатньо, виникає проблемна ситуація і, як наслідок, потреба вдосконалювати подібні навички та вміння, вдаючись до допомоги викладача.

Наявність і потреба у вирішенні проблемних ситуацій також є одним із мотивів роботи майбутніх менеджерів організацій з мультимедійними засобами навчання. Проблемність ситуації полягає в тому, що студенти зацікавлені в отриманні необхідної мультимедійної інформації за якомога коротший час. Для цього викладачу необхідно навчити їх планувати час роботи, різних способів вирішення одного й того самого завдання, прийомів роботи з пошуковими системами і каталогами, прищепити вміння критично оцінювати одержувану мультимедійну інформацію.

Існує досить багато цілком природних мотиваційних аспектів при роботі з мультимедійними ресурсами. Практично в кожного студента існує бажання мати свій власний мультимедійний сайт у світовій мережі. Крім того, студенти із задоволенням використовують електронну пошту і чат. Такі сервіси Інтернету забезпечують майбутніх менеджерів організацій особливими способами комунікативного спілкування, дають можливість знайти нових друзів, самовиразитися, заявити про себе, використовуючи для цих цілей елементи мультимедіа-технологій.

Разом з тим телекомунікаційне спілкування студентів між собою забирає в них багато потенційно корисного часу. У зв'язку з цим зростає роль навчання в галузі інформатики, змістовного наповнення засобів телекомунікацій і викладача, який повинен навчити студентів раціональних прийомів вирішення проблемних ситуацій та професійного спілкування, спрямовуючи і стимулюючи пізнавальну активність майбутніх менеджерів організацій.

З метою формування мультимедійної компетенції таке захоплення можна спрямувати в правильне русло. Як показало наше дослідження, з психологічної точки зору досить ефективним засобом мотивованого мультимедійного навчання є створення і використання викладачем своєї професійної сторінки в одній із соціальних мереж.

Професійна сторінка для колег, студентів, випускників та абітурієнтів може містити: онлайн-опитування серед студентів та викладачів; посилення в мережі на цікаві дослідження; посилення на сайти зі статистикою; конкурси, конференції, старт-апи; лекції; тексти підручників; методичні вказівки; фото із захисту бізнес-планів, дипломів, курсових робіт, конфе-

ренцій; посилання на відеолекції в мережі; оперативні відповіді на поточні питання з практичних занять.

Наш досвід застосування мережі Інтернет для підготовки майбутніх менеджерів до застосування мультимедіа у професійній діяльності показав, що ефективним засобом такої підготовки є розміщення на професійній сторінці викладача інтерактивного курсу, до якого входять такі складові: а) презентація для сайта; б) презентація для лекції; в) тексти навчальних матеріалів; г) набір тестових завдань; д) відеолекції викладача.

Висновки. Отже, сутність і специфіка мультимедійних засобів навчання впливає на формування і розвиток психічних структур майбутнього менеджера організацій, у тому числі мислення. Характер навчання прийомів роботи з мультимедійними ресурсами справляє визначальний вплив на специфіку мотивації поведінки майбутніх менеджерів при роботі з мультимедійною інформацією та інформацією, що розміщується в телекомунікаційних мережах

Основними напрямками подальшого дослідження є розробка інтегративного спецкурсу, в межах якого необхідно забезпечити узгоджене поєднання змісту, форм, методів і засобів мультимедіа-візуалізації та створення моделі підготовки майбутніх менеджерів організацій до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності.

Література

1. Алдер Х. НЛП: современные психотехнологии / Х. Алдер. – СПб. : Питер, 2000. – 160 с.
2. Арнхейм Р. Визуальное мышление [Электронный ресурс] / Р. Арнхейм. – 2004. – Режим доступа: <http://www.philosophy.ru/library/katr/arnheim1.html>.
3. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. – 5-е изд., испр. – М. : Лабиринт, 1999. – 352 с.
4. Гальперин П.Я. Введение в психологию : учеб. пособ. для вузов / П.Я. Гальперин. – М. : Университет, 1999. – 332 с.
5. Ларионова Н.С. Гипертекст как модель современной культуры : дис. на соискание ученой степени канд. соц. наук : 22.00.06 / Н.С. Ларионова. – М., 2005. – 188 с.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.
7. Мінцберг Г. Зліт і падіння стратегічного планування / Г. Мінцберг. – К. : “Книжкове вид-во Олексія Капусти”, 2008. – 214 с.

МОСКАЛЕНКО О.І.

РОЛЬ МОТИВАЦІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В БЕЗПЕЦІ ПОЛЬОТІВ

Сучасний рівень розвитку авіації висуває нові, вищі вимоги до підготовки фахівців. Радіообмін на міжнародних повітряних трасах здійснюється англійською мовою. Ефективне усне спілкування важливе для забезпечення безпеки польотів. Голосові повідомлення – це єдиний засіб спілкування між пілотом і диспетчером на відстані, хоча основні стандартні повідомлення передаються також і в електронному вигляді. З 1 березня 2008 р. набули чинності нові вимоги ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації), які